

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. VIII. Solvuntur argumenta contra ultimam conclusionem,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

liter constitui, sicut alia natura intellectuales: A
Sed natura Hominis, v. g. constituitur per hoc
quod sit radicaliter intellectiva, intellectuione hu-
manâ, & natura Angeli per hoc quod sit radica-
liter intellectiva intellectuione Angelicâ, unde
communitur dicitur, quod verba in definitioni-
bus non dicunt actum, sed aptitudinem: Ergo
etiam natura Dei consistit in intellectualitate ra-
dicali, non verò in ipso intelligere actuali.

Tertiò, Conceptus naturæ, est conceptus prin-
cipij & radicis operandi; illa enim definitur pri-
mum principium motus & quietis: Ergo nisi in-
vertamus definitionem naturæ, non possumus
ejus conceptum transferre in Deum, nisi consti-
tuamus naturam divinam per principium, & ra-
dicem intelligendi.

Denique: Per illud constituitur formaliter na-
tura divina, quod participatur à gratia sanctifi-
cante; illa enim (ut suo loco demonstrabitur) est
participatio formalis naturæ divinæ: Sed gra-
tia, cum sit habitus quidam supernaturalis, se-
parabilis ab actu secundo, participat tantum in-
tellectualitatem divinam, non verò ipsum intel-
ligere actuale, quod solum participatur à visio-
ne beata, per quam beati constituuntur in actu
secundo intelligentes, & videntes divinam es-
sentiam: Ergo natura divina per intellectuali-
tatem radicalem, non verò per ipsum intelligere
actuale constituitur.

35. Ad primum solutio constabit ex dicendis arti-
culo sequenti.

Ad secundum, nego Majorem: cum enim na-
tura angelica & humana sint potentiales, debent
constitui per intellectualitatem radicalem, & non
per ipsum intelligere actuale: natura verò divi-
na, cum sit actus purus, & omnis potentialitatis
expers, non potest constitui per vim intelligendi,
sive radicalem, sive proximam, sed tantum per
ipsum intelligere purissimum & actualissimum.

36. Ad tertium dicendum est, conceptum naturæ,
ut sic, & prout est analogicè communis ad Deum
& creaturas, esse quidem conceptum principij &
radicis respectu proprietatum, quæ ab illa diman-
nant, ac proinde naturam servare etiam hunc
conceptum & rationem in Deo, & esse eminenti
quodam modo radicem divinarum attributo-
rum: non tamen est de ratione naturæ, ut sic, &
prout est analogicè communis Deo & creaturis,
quod se habeat per modum principij radicalis,
vel proximi ad actum intelligendum, sed hoc con-
venit solum naturæ intellectuali creatæ, ut talis
est, & ratione potentialitatis, quæ non habet lo-
cum in natura divina, cum sit actus purissimus.

37. Ad ultimum, concessâ Majori, distingo Mi-
norem. Gratia non participat intelligere divi-
num, adæquatè, concedo: inadæquatè, nego.

Explicatur: Intelligere divinum, quamvis pu-
rissimum & simplicissimum, ratione tamen suæ
eminentiæ & infinitatis; gerit in Deo diversa
munia inadæquata, ratione quorum potest di-
versimodè à creaturis participari: ut enim gerit
vices virtutis intellectivæ, participatur à lumine
gloriæ; ut supplet rationem operationis & co-
gnitionis, quâ Deus beatificatur, participatur
per visionem beatam; ut autem habet rationem
naturæ, participatur à gratia sanctificante: cum
enim propria ratio & conceptus naturæ, consi-
stat in hoc quod sit principium motus & quietis,
ac proinde radix proprietatum & potentiarum,
quæ sunt principia proxima operationis: ad hoc
ut aliquid participet naturam divinam, ut na-

tura est, participare debet intelligere divinum,
sub ea ratione quæ est radix divinarum operatio-
num & attributorum: quo modo participatur
tantum à gratia sanctificante, non verò à lumi-
ne gloriæ, aut à visione beatifica: quia sola
gratia sanctificans, est radix & principium, à quo
fluunt & emanant virtutes supernaturales & in-
fusa, quæ sunt participationes divinarum attri-
butorum, ut ostendemus in Tractatu de Gratia.

Dist. 4.
art. 4.
c. 6.

§. VIII.

*Solvuntur argumenta contra ultimam
conclusionem.*

38. **C**ontra ultimam conclusionem in primis ar-
guit potest ex autoritate D. Thomæ, qui
infra quæst. 26. art. 2. in corp. dicit, *In Deo non
est aliud esse intelligere secundum rem, sed
tantum secundum intelligentiæ rationem*: Ergo
ex D. Thoma intelligere in Deo non constituit
naturam divinam. Consequentia patet: si enim
illud esset divinæ naturæ constitutum, non di-
stingeretur virtualiter ab esse & quidditate Dei,
subindeque in Deo esse & intelligere essent
idem, non solum secundum rem, sed etiam se-
cundum intelligentiæ rationem.

Secundò, Natura & quidditas Dei, nihil om-
nino supponit prius, etiam secundum rationem,
& modum nostrum intelligendi: Sed intelligere
supponit aliquid prius in Deo, secundum ratio-
nem, & modum nostrum intelligendi: Ergo in
eo non consistit natura & quidditas Dei. Major
constat, natura enim est id quod primò concipi-
tur in re. Minor probatur: Intelligere in Deo,
cum sit operatio, secundum modum nostrum
concupiendi, supponit intelligentem, intelle-
ctum, & speciem intelligibilem: Ergo supponit
aliquid prius secundum rationem.

Tertiò, Intelligere divinum, saltem præsup-
ponere debet aliquod objectum virtualiter à se
distinctum, à quo specificetur, & in quod con-
naturaliter tendat: Sed illud non potest esse aliud
quàm essentia, vel natura divina: Ergo intelli-
gere in Deo supponit naturam divinam, ac pro-
inde illam non constituit. Minor est certa, &
constabit ex dicendis art. 5. Major verò proba-
tur: Si intelligere divinum, non præsupponeret
aliquod objectum, à se virtualiter & ratione di-
stinctum, haberet seipsum pro objecto, & sic
non esset actus directus, sed reflexus; esset enim
intelligere sui ipsius: Sed hoc videtur absurdum:
Ergo &c.

Confirmatur primò: Intellectio actualis sup-
ponit objecti intelligibilitatem: Ergo intelligere
divinum supponit prius saltem ratione essentiam
divinam ut intelligibilem, & consequenter eam
non constituit, sed supponit prius ratione con-
stitutam.

Confirmatur secundò: Volitio non potest esse
primum volibile: Ergo nec intellectio primum
intelligibile, unde illa debet necessariò suppone-
re aliquod objectum ratione distinctum, in quod
connaturaliter tendat. Consequentia videtur le-
gitima ex paritate rationis: Antecedens verò do-
cetur à Theologis cum D. Thoma 1. 2. quæst. 1.
art. 1.

Quartò, Natura Divina debet esse radix, & ra-
tio à priori omnium divinarum attributorum:
Sed intelligere in Deo non est radix, nec ratio à
priori omnium attributorum, v. g. infinitatis,
æternitatis &c. non enim ideo Deus est infinitus,
aut

aut aternus, quia intelligens: Sed quia ens per essentiam, & immutabilis: Ergo natura divina non constituitur per intelligere.

Denique, Si natura Dei constitueretur per intelligere, sequeretur quod sicut peccatum continetur in divino intelligere, ita etiam contineretur in natura Dei: Consequens est falsum, & repugnans sancti atri divinae naturae: Ergo & Antecedens.

39. Ad primum respondeo, quod quando D. Thomas dicit, *Non est aliud esse, & intelligere secundum rem, sed tantum secundum intelligentiam rationem*, loquitur de distinctione rationis, quae fundatur in nostro modo concipiendi res divinas per analogiam ad res creatas, in quibus esse & intelligere realiter distinguuntur, & unum praesupponitur ad aliud: non autem de distinctione rationis, quae habeat fundamentum in Deo, & quae à Theologis *virtualis* appellatur.

40. Sed contra hanc responsonem instari potest ex alia autoritate ejusdem S. Doctoris 1. ad Anibaludum dist. 35. quaest. 1. art. 2. ad 3. ubi inquit: *Sicut intelligere est idem re cum essentia, sed differens ratione, ita esse velle*: Sed velle differt ab essentia divina virtualiter, & distinctione rationis fundata in re concepta, & non solum in modo nostro concipiendi: Ergo & intelligere.

Respondeo primo: D. Thomam ibi comparare intelligere cum velle, solum quantum ad genus distinctionis, in eo scilicet quod non distinguantur realiter, sed ratione, non tamen quantum ad modum. Velle enim, cum sit quid consequens ad naturam, & pertinens ad diversam lineam, distinguitur virtualiter ab illa: intelligere vero, cum sit constitutum naturae, ab ea solum distinguitur, distinctione rationis ratiocinantis, & ex parte conceptus formalis, non objectivi.

Secundo dici potest, D. Thomam in eo loco non loqui de intelligere essentiali, & constitutivo naturae, sed de scientifico, & attributali, quod virtualiter distinguitur à natura divina, sicut & velle.

Tertio responderi potest, illum loqui de essentia divina, ut habet rationem transcendentis increati, & significat ipsam substantiam, & entitatem increatam Dei, in qua acceptione, essentia divina virtualiter distinguitur ab intelligere, sicut & velle.

41. Ad secundum respondeo concedendo quod intelligere sub conceptu formali actionis emanantis ab aliquo principio, non est natura divina formaliter, neque ratio constitutiva illius, nostro modo intelligendi, ut diximus in quinta conclusione: tamen sub conceptu formali ultimae actualitatis completae, & per se subsistentis in ordine intellectuali, est ratio constitutiva divina naturae, ut in ultima conclusione ostendimus. Et in hoc sensu usurpat D. Thomas intelligere infra quaest. 14. art. 4. cum ait, quod *intelligere Dei est eius substantia*, ut patet ex his quae dicit in eodem articulo, in respons. ad 2. & 3.

42. Secundo respondetur, quod licet de ratione operationis finita & limitata, & quae est tantum operatio, sit praesupponere principium à quo egreditur, non tamen de ratione operationis infinitae & illimitatae, & quae est eminenter formaliter operatio: intelligere autem in Deo infinitum est, ac illimitatum, & continet eminenter formaliter rationem operationis, speciei intelligibilis, & principij tam proximi

Tom. I.

A quam radicalis intelligendi, eo ferè modo quo anima rationalis, eminenter formaliter continet vegetativam & sensitivam: unde sicut illa in homine non solum est principium intelligendi, sed etiam vivendi, & sentiendi: ita etiam intelligere in Deo, non solum est operatio, & intellectio, sed etiam principium operans, & intelligens, intellectus, ac species intelligibilis, sine distinctione etiam virtuali, cum sola distinctione rationis, petita ex habitudine ad creaturas, & ex modo nostro concipiendi res divinas, per similitudinem & analogiam ad creatas.

Ad tertium nego Majorem: Cum enim objectum petat uniri intellectui, & quo perfectior est intellectus, eo majorem cum suo objecto postulet unitatem; intellectus divinus ad eum tandem gradum perfectionis, eminentiae, ac simpliciter pertingit, ut sine ulla etiam rationis distinctione (saltem virtuali, & cum fundamento in re) ipsum intelligere constitutum, sit idem cum suo objecto. Unde D. Thomas infra quaest. 14. art. 2. *Cum Deus nihil potentialitatis habeat, sed sit actus purus, oportet quod in eo intellectus, & intellectum, sint omnibus modis idem*. Quibus verbis excludere videtur distinctionem etiam virtualem inter intelligere divinum & ejus objectum: si enim hac virtualiter inter se differrent, non possent dici esse omnibus modis idem. Ad probationem ejusdem Majoris, dicendum est, intelligere divinum eminentissimo modo esse simul reflexum, & directum: reflexum, quia est intelligere sui; directum, quia non habet aliud objectum, ad quod per se primo & connaturaliter tendat.

Ad primam confirmationem, distingo Antecedens: Intellectio actualis supponit objecti intelligibilitatem: in actu permixto potentiae, concedo: in actu puro, & excludente omnem potentialitatem nego: de ratione enim actus puri, est non solum esse per se intelligentem in actu primo, sed etiam per se intellectum in actu secundo: ex quo inferunt Thomista, in visione beatifica essentiam divinam supplere non solum rationem speciei impressae, & objecti intelligibilis, sed etiam speciei expressae, & objecti actu intellecti, seu verbi, & termini intrinseci intellectiois.

Ad secundam confirmationem, concesso Antecedente, nego consequentiam & paritatem: Ratio disparitatis est, quia volitio, cum sit inclinatio consequens ad naturam, supponit aliquid prius, nempe bonum naturae, quod debet primo velle: secus est de intelligere, quod est prima operatio naturae intellectualis, & veluti prima radix, & origo ceterarum.

Ad quartum respondeo, intelligere in Deo esse radicem omnium attributorum, cum hoc tamen discrimine, quod eorum quae pertinent ad operationem, qualia sunt scientia, sapientia, voluntas, amor, iustitia, misericordia, &c. est per se & immediatè radix: eorum verò quae pertinent ad esse, & quae sunt veluti modi divinae naturae, vel ejus proprietates quasi transcendentales, qualia sunt infinitas, immutabilitas, aternitas, veritas, bonitas, &c. non est radix immediatè & per se, & sub conceptu formali intellectiois, sed mediatè, ratione entis increati, & actus puri in illa imbibiti. Sicut in homine proprietates, quae illi conveniunt formaliter quae talis est, ut risibilitas, vis admirativa &c. sequuntur ad ipsum, mediante rationalitate, & differen-

H

tia specifica: alia verò quæ sunt magis communes, ut esse dormitivum; vel quæ sunt transcendentales, ut ratio unius, veri, & boni, sequuntur ad ipsum, mediante gradu generico animalis, vel media ratione entis in ipso transcendentaliter inclusa.

46. Ad ultimum nego sequelam Majoris: quamvis enim peccatum contineatur in divino intelligere, non tamen propterea dici potest illud contineri in natura divina, formaliter quæ talis est: quia quando dicitur peccatum contineri in natura divina, sensus est, illud in ea contineri tanquam ejus effectum, vel sicut ejus proprietatem, quod repugnat divinæ sanctitati: ut autem dicatur contineri in intelligere divino, satis est quod in eo contineatur per modum objecti cogniti.

Potest etiam absolute negari, peccatum contineri, etiam per modum objecti cogniti, in intelligere constitutivo naturæ divinæ: quia ut dicimus in Tractatu de scientia Dei, intelligere divinum, sub ea ratione quæ est naturæ divinæ constitutivum, non se extendit ad creaturas, nec proinde attingit peccata, sed solum quatenus est attributale & scientificum: unde ex eo quod Deus cognoscat peccata, solum inferri potest, ea contineri in scientia Dei, non tamen in ejus natura vel essentia.

ARTICVLVS II.

Quæ formalitates ad intellectum spectantes, in Deo constituenda sint?

47. Hujus difficultatis resolutio necessaria est ad plenam & perfectam notitiam eorum quæ diximus articulo precedenti; ideoque eam hic inferimus, quamvis plures illam rejiciant usque ad quæstionem 14. Ut autem status quæstionis clarè percipiatur.

Sciendum est, plura in intellectu creato inveniri, de quibus dubitari potest, an sint etiam in intellectu divino constituenda. Primum est immaterialitas, de qua potest esse dubium, an sit in Deo radix, & ratio à priori intellectualitatis. Secundum est potentia intellectiva, quæ est principium proximum intelligendi. Tertium, species objective concurrentes, & complens, ac fecundans ipsam potentiam ad actum intelligendum. Quartum, habitus intellectuales ad intelligendum facilitatem præstantes. Quintum, ipsa intellectio. Sextum, species expressa, seu verbum, quod est terminus ejus intrinsecus. Denique, objectum formale & primarium, tam motivum, quam terminativum. De his ergo omnibus dubitatur, an formaliter, vel tantum eminenter in Deo reperiantur? Pro resolutione primæ difficultatis sit.

§. I.

An immaterialitas in Deo sit radix intellectualitatis?

48. Negativam sententiam tenere quidam, quos sine nomine refert Aureolus in 1. dist. 35. art. 2. afferentes ex immaterialitate non inferri à priori intellectualitatem activam, sed tantum à posteriori. & à signo: quatenus ex negatione materiæ colligitur nobilitas entis, cui nobilis operatio debetur, & consequenter cognitio. Pro qua etiam sententia referuntur Oham

A & Gabriël in 1. dist. 35. quæst. 1. art. 1. quibus ex recentioribus adhæsit Raphaël de Averfa infra quæst. 14. sect. 1. ubi docet rationem quæ D. Thomas ibi probat Deum esse summè intelligentem, quia est summè immaterialis, demonstrativam non esse, sed solum ex probabilibus principis procedere.

B Sententia tamen affirmativa, quæ asserit immaterialitatem esse rationem a priori intellectualitatis, ac proinde rationem D. Thomæ esse demonstrativam, & à priori, saltem quoad nos, communis est, non solum apud Thomistas, sed etiam apud extraneos, eamque tenent Suarez 2. tomo Metaph. disp. 35. sect. 5. Molina, Gracianus, Herice, & alij; quæ sententia non aliter est probanda, quam rationem D. Thomæ explicando, & objectionibus in contrarium respondendo.

C Ratio ergo D. Thomæ sic proponitur, Immaterialitas est ratio cur aliquid sit cognoscitivum: Sed Deus est summè immaterialis: Ergo & summè cognoscitivus, & consequenter intelligens; nam suprema inter omnes cognitiones, est intellectio. Minor est certa, immaterialitas enim, vel sumitur pro exclusione materiæ, vel pro exclusione potentialitatis, vel pro elevatione supra materiam, & non immersione in illam: Deus autem, cum sit actus purus, materiam & potentialitatem omnem excludit, & supra omnem conditionem materiæ elevatur. Major autem ostenditur primò ex Philosopho 2. de Anima textu 124. ubi docet quod plantæ non cognoscunt, quia materiales sunt; sensus autem cognoscitivus est, quia est receptivus specierum sine materia, & consequenter aliquantulum immaterialis, id est materiæ conditionem excedens. Intellectus etiam humanus est magis cognoscitivus, quia magis immaterialis, id est magis separatus à materia, & minus immixtus illi, ut docetur 3. de Anima textu 4. Item quia Angelus in immaterialitate superat animam rationalem, utpote nec dependens à materia, nec illam informare potens, animam rationalem in cognoscendo excedit: Ergo immaterialitas est ratio cur aliquid cognoscitivum sit. Unde egregie Tertullianus lib. de Anima cap. 20. *Opimitas sapientiam impedit, exilitas expedit.*

D Secundò probatur: Immaterialitas est ratio cur aliquid sit intelligibile in actu, ut enim docet D. Thomas 1. contra Gentes cap. 44. ex hoc formæ sunt intellectæ in actu, quod sunt sine materia, id est per hoc quod abstrahuntur à conditionibus materialibus, cum quibus ad extra inveniuntur: Sed intelligibile in actu sit unum cum intellectu intelligente in actu: Ergo immaterialitas est etiam ratio activæ intelligibilitatis.

E Tertio probatur: In hoc cognoscencia differunt à non cognoscentibus, quod hæc nihil habent nisi formam suam tantum: illa verò, præter formam propriam, nata sunt habere in se etiam formam rei alterius, per speciem representativam illius: Sed capacitas habendi formas aliarum rerum, convenit ratione immaterialitatis: Ergo immaterialitas est ratio cognoscibilitatis activæ. Major constat, nam species rei cognita est in cognoscente, & per eam sit intellectus in actu: At species representativè continet formam & naturam objecti: Ergo cognoscens, natum est habere in se formam rei quam potest cognoscere. Unde Philosophus 3. de Anima text. 37. docuit animam esse quodammodo omnia, quia

49.

50.

51.